

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

10 iunie 2021 *

„Trimitere preliminară – Protecția consumatorilor – Directiva 93/13/CEE – Clauze abuzive în contractele încheiate cu consumatorii – Contracte de împrumut ipotecar exprimate în monedă străină (franc elvețian) – Prescripție – Articolul 4 alineatul (2) – Obiectul principal al contractului – Clauze care expun împrumutatul la un risc de schimb valutar – Cerințe de inteligibilitate și de transparență – Sarcina probei – Articolul 3 alineatul (1) – Dezechilibru semnificativ – Articolul 5 – Redactare clară și inteligibilă a unei clauze contractuale – Principiul efectivității”

În cauzele conexate C-776/19-C-782/19,

având ca obiect cereri de decizie preliminară formulate în temeiul articolului 267 TFUE de tribunal de grande instance de Paris (Tribunalul de Mare Instanță din Paris, Franța), prin deciziile din 1 și 2 octombrie 2019, primite de Curte la 22 octombrie 2019, în procedurile

VB,

WA (C-776/19),

XZ,

YY (C-777/19),

ZX (C-778/19),

DY,

EX (C-781/19)

împotriva

BNP Paribas Personal Finance SA,

și

AV (C-779/19),

BW,

* Limba de procedură: franceza.

CX (C-780/19),

FA (C-782/19)

împotriva

BNP Paribas Personal Finance SA,

Procureur de la République,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul J.-C. Bonichot, președinte de cameră, doamna R. Silva de Lapuerta, vicepreședinta Curții, îndeplinind funcția de judecătoare a Camerei întâi, doamna C. Toader și domnii M. Safjan și N. Jääskinen (raportor), judecători,

avocat general: doamna J. Kokott,

grefier: doamna V. Giacobbo, administratoare,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 28 octombrie 2020,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru VB, WA, DY și EX, de C. Constantin-Vallet, avocat;
- pentru XZ, YY, ZX, AV, BW, CX și FA, de A.-V. Benoit, C. Fabre și S. Szames, avocats;
- pentru BNP Paribas Personal Finance SA, de P. Metais și P. Spinosi, avocats;
- pentru guvernul francez, de A.-L. Desjonquères, E. de Moustier și E. Toutain, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de C. Valero, N. Ruiz García și M. Van Hoof, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatei generale,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererile de decizie preliminară privesc interpretarea Directivei 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO 1993, L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273).
- 2 Aceste cereri au fost formulate în cadrul unor litigii între VB, WA, XZ, YY, ZX, DY și EX, pe de o parte, și BNP Paribas Personal Finance SA, pe de altă parte, precum și între AV, BW, CX, FA, pe de o parte, și BNP Paribas Personal Finance și Procureur de la République (Procurorul Republicii, Franța), pe de altă parte, în legătură cu caracterul pretins abuziv al unor clauze care figurează în

contractele de împrumut ipotecar exprimate în monedă străină care prevăd printre altele că francul elvețian este moneda de calcul și că euro este moneda de plată și care au ca efect plasarea riscului de schimb valutar în sarcina împrumutatului.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Al șaisprezecelea și al douăzeci și patrulea considerent ale Directivei 93/13 au următorul cuprins:

„întrucât, în conformitate cu criteriile generale selectate, aprecierea caracterului abuziv al clauzelor, în special în cadrul activităților publice de vânzare sau furnizare, prin care se asigură servicii colective care iau în considerare solidaritatea dintre utilizatori, trebuie completată cu mijloace pentru efectuarea unei aprecieri globale a diferitor interese implicate; întrucât aceasta constituie o cerință de bună-credință; întrucât, la aprecierea bunei credințe, trebuie acordată o atenție deosebită forței pozițiilor de negociere ale părților, faptului de a ști dacă consumatorul a fost încurajat să își dea acordul pentru clauza în cauză și dacă bunurile sau serviciile au fost vândute sau furnizate la cererea expresă a consumatorului; întrucât condiția de bună-credință poate fi îndeplinită de [profesionist] atunci când acesta acționează în mod corect și echitabil față de cealaltă parte de ale cărei interese legitime trebuie să țină seama;

[...]

întrucât autoritățile judiciare sau administrative din statele membre trebuie să aibă la dispoziție mijloace adecvate și eficiente pentru a împiedica aplicarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii.”

- 4 Articolul 3 din această directivă prevede:

„(1) O clauză contractuală care nu s-a negociat individual se consideră ca fiind abuzivă în cazul în care, în contradicție cu cerința de bună-credință, provoacă un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract, în detrimentul consumatorului.

(2) Se consideră întotdeauna că o clauză nu s-a negociat individual atunci când a fost redactată în prealabil, iar, din acest motiv, consumatorul nu a avut posibilitatea de a influența conținutul clauzei, în special în cazul unui contract de adeziune.

[...]”

- 5 Potrivit articolului 4 din directiva menționată:

„(1) Fără să aducă atingere articolului 7, caracterul abuziv al unei clauze contractuale se apreciază luând în considerare natura bunurilor sau a serviciilor pentru care s-a încheiat contractul și raportându-se, în momentul încheierii contractului, la toate circumstanțele care însoțesc încheierea contractului și la toate clauzele contractului sau ale unui alt contract de care acesta depinde.

(2) Aprecierea caracterului abuziv al clauzelor nu privește nici definirea obiectului [principal al] contractului, nici caracterul adecvat al prețului sau remunerației, pe de o parte, față de serviciile

sau de bunurile furnizate în schimbul acestora, pe de altă parte, în măsura în care aceste clauze sunt exprimate în mod clar și inteligibil.”

6 Articolul 5 din aceeași directivă prevede:

„În cazul contractelor în care toate clauzele sau o parte a acestora sunt prezentate consumatorului în scris, acestea trebuie întotdeauna redactate într-un limbaj clar și inteligibil. În cazul în care există îndoieli cu privire la sensul unei clauze, prevalează interpretarea cea mai favorabilă pentru consumator. [...]”

7 Articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 prevede:

„Statele membre stabilesc că clauzele abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator de către un [profesionist], în conformitate cu legislația internă, nu creează obligații pentru consumator, iar contractul continuă să angajeze părțile prin aceste clauze [a se citi «iar contractul continuă să angajeze părțile potrivit dispozițiilor sale»], în cazul în care poate continua să existe fără clauzele abuzive.”

8 Articolul 7 alineatul (1) din această directivă prevede:

„Statele membre se asigură că, în interesul consumatorilor și al concurenților [profesioniști], există mijloace adecvate și eficiente pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către un [profesionist].”

Dreptul francez

9 Articolul 2224 din Codul civil prevede:

„Acțiunile personale și cele reale mobiliare se prescriu în termen de cinci ani de la data la care titularul dreptului a cunoscut sau ar fi trebuit să cunoască faptele care îi permit să îl exercite.”

Litigiile principale și întrebările preliminare

10 În cursul anilor 2008 și 2009, VB, WA, XZ, YY, ZX, DY, EX, AV, BW, CX și FA (denumiți în continuare „reclamanții din litigiile principale”) au încheiat în mod individual cu BNP Paribas Personal Finance contracte de împrumut ipotecar exprimate în monedă străină și denumite „Helvet Immo”. Aceste contracte, care au fost în mare parte comercializate de intermediari, au fost încheiate în vederea achiziționării unor bunuri imobile sau a unor părți din societăți imobiliare, pentru sume variabile cuprinse între 48 000 și 426 000 de franci elvețieni, adică între aproximativ 44 000 și 389 000 de euro și pentru durate cuprinse între 22 și 25 de ani.

11 Reiese din deciziile de trimitere că contractele menționate cuprindeau clauze contractuale potrivit cărora:

- creditele vizate erau finanțate prin împrumuturi exprimate în franci elvețieni și erau administrate atât în franci elvețieni (moneda de calcul), cât și în euro (moneda de plată);
- în ceea ce privește operațiunile de schimb valutar, plățile în temeiul împrumuturilor în discuție puteau fi efectuate numai în euro pentru o rambursare în franci elvețieni;

- operațiunile de schimb valutar care trebuiau efectuate erau enumerate în contractele de împrumut în discuție în litigiile principale și, în cazul neîndeplinirii de către împrumutat a obligațiilor sale, împrumutătorul avea posibilitatea de a înlocui unilateral francul elvețian cu euro;
  - întrucât amortizarea depindea de evoluția parității euro/franc elvețian, în cazul în care operațiunea de schimb valutar avea drept rezultat o sumă inferioară ratei lunare în franci elvețieni, aceasta ar fi mai puțin rapidă, iar partea eventuală de capital neamortizat ar fi înscrisă în soldul debitor. În situația inversă, rambursarea creditului ar fi mai rapidă;
  - dacă menținerea valorii plăților în euro nu ar permite plata întregului sold al împrumutului pe durata reziduală inițială, majorată cu cinci ani, plățile ar fi mărite. Dacă, la sfârșitul celui de al cincilea an de prelungire, ar rămâne un sold debitor, plățile ar urma să continue până la plata completă;
  - rata dobânzii fixe, stabilită inițial, era revizibilă la fiecare cinci ani potrivit unei formule prestabilite și, cu acea ocazie, împrumutatul putea opta pentru trecerea la euro ca monedă de calcul, alegând fie aplicarea unei noi rate a dobânzii fixe majorate, fie aplicarea unei rate variabile.
- 12 Pentru reclamanții din litigiile principale în cauzele C-776/19, C-778/19, C-779/19 și C-780/19, oferta de împrumut era însoțită de două simulări pe bază de cifre care ilustrau influența variațiilor ratelor de schimb valutar asupra valorii și duratei împrumutului. Prima se referea la impactul unei majorări sau al unei scăderi cu două puncte a ratelor dobânzii, care intervenea de la a 61-a rată, asupra valorii plăților, a duratei și a costului total al creditului. A doua, intitulată „informații referitoare la operațiunile de schimb valutar care vor fi realizate în cadrul administrării creditului dumneavoastră”, simula variațiile aceluiași elemente în ipoteza unei aprecieri a euro în raport cu francul elvețian (în cauza C-776/19, 1 euro pentru 1,5896 franci elvețieni; în cauza C-778/19, 1 euro pentru 1,57 franci elvețieni; în cauza C-779/19, 1 euro pentru 1,59 franci elvețieni; în cauza C-780/19, 1 euro pentru 1,66 franci elvețieni) și a unei depreciere a euro (în cauza C-776/19, 1 euro pentru 1,4296 franci elvețieni; în cauza C-778/19, 1 euro pentru 1,41 franci elvețieni; în cauza C-779/19, 1 euro pentru 1,43 franci elvețieni; în cauza C-780/19, 1 euro pentru 1,5 franci elvețieni).
- 13 Reclamanților din litigiile principale în cauzele C-777/19, C-781/19 și C-782/19 nu li s-a furnizat nicio simulare de către împrumutător.
- 14 Din cauza evoluției defavorabile a ratelor de schimb valutar constatate de la data încheierii contractelor în discuție în litigiile principale, reclamanții din litigiile principale au întâmpinat dificultăți în ceea ce privește rambursarea împrumutului ipotecar pe care l-au contractat. Ulterior, în cursul anilor 2015-2018, acești reclamanți au chemat în judecată BNP Paribas Personal Finance, fiecare în ceea ce îl privește, în fața instanței de trimitere, invocând printre altele caracterul abuziv al clauzelor de instituire a mecanismului financiar prevăzut în contractele „Helvet Immo”.
- 15 În plus, ca urmare a unei cercetări penale, la 29 august 2017, Paribas Personal Finance a fost trimisă în fața tribunal correctionnel (Tribunalul Corecțional, Franța) pentru practică comercială înșelătoare. Prin hotărârea din 26 februarie 2020, a 13-a cameră corecțională a tribunal de grande instance de Paris (Tribunalul de Mare Instanță din Paris, Franța) a condamnat această instituție

bancară pentru practică comercială înșelătoare. Potrivit informațiilor furnizate de părțile din litigiile principale în ședința din fața Curții, BNP Paribas Personal Finance a declarat apel împotriva acestei hotărâri, care nu este, așadar, definitivă.

- 16 În fața instanței de trimitere, reclamantii din litigiile principale invocă printre altele caracterul abuziv al clauzelor de instituire a mecanismului financiar prevăzut de contractele de împrumut în discuție. În ceea ce privește BNP Paribas Personal Finance, aceasta susține că cererile prin care reclamantii din litigiile principale susțin caracterul abuziv al clauzelor contractuale menționate sunt prescrise și, în orice caz, neîntemeiate.
- 17 În ceea ce privește, pe de o parte, aspectul prescrierii cererilor formulate de reclamantii din litigiile principale, instanța de trimitere arată că aplicarea termenului de prescripție de cinci ani, în temeiul articolului 2224 din Codul civil francez, ar conduce la constatarea prescrierii cererilor menționate. Potrivit instanței naționale, acest termen ar începe să curgă la data acceptării ofertei de împrumut.
- 18 În acest context, instanța de trimitere ridică problema dacă invocarea unui astfel de termen de prescripție împotriva cererilor introduse de consumatori pentru valorificarea drepturilor pe care aceștia le au în temeiul Directivei 93/13 este compatibilă cu principiul efectivității. Potrivit acesteia, dat fiind că rata de schimb valutar poate rămâne stabilă în timpul primilor ani de la încheierea contractului și că se poate degrada abia mai târziu pe parcursul derulării acestui contract, nu se poate exclude faptul ca împrumutații să nu fie în măsură să își valorifice drepturile.
- 19 În ceea ce privește, pe de altă parte, examinarea caracterului abuziv al clauzelor contractului, instanța de trimitere arată că contractele de împrumut în discuție în litigiile principale cuprind mai multe clauze care fac parte dintr-un mecanism de conversie a monedelor, care au efectul ca riscul de schimb valutar să intre în sarcina împrumutatului.
- 20 În acest context, această instanță ridică în special problema dacă, din cauza faptului că vizează aspectul riscului de schimb valutar, este necesar să se considere că aceste clauze contractuale participă la obiectul principal al contractelor de împrumut în discuție în litigiile principale, neputând fi calificate, în această calitate, drept abuzive, în cazul în care sunt clare și inteligibile. În această privință, s-ar ridica de asemenea problema incidenței, asupra calificării acestor clauze contractuale, a unei alte clauze inserate în contractele de împrumut din litigiile principale, care permite împrumutatului să își exercite o opțiune de conversie în euro la anumite date prestabilite.
- 21 În ceea ce privește elementele de apreciere a caracterului clar și inteligibil al unei clauze a contractului și a existenței unui dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților la acest contract care decurg din acesta, instanța de trimitere arată că reclamantii din litigiile principale au primit informații cu privire la incidența variațiilor parității dintre euro și francul elvețian asupra costului împrumutului vizat. Riscul de schimb valutar nu ar fi, cu toate acestea, nicidecum menționat în contractele de împrumut în discuție în litigiile principale.
- 22 Instanța de trimitere precizează, în plus, că, în jurisprudența națională, clauzele contractuale precum cele în discuție în litigiile principale au fost considerate clare și inteligibile pentru motivul printre altele că împrumutații au primit informații cu privire la operațiunile de schimb realizate pe durata contractului de împrumut vizat, precum și cu privire la incidența variațiilor parității dintre euro și francul elvețian asupra duratei acestui contract și asupra plății soldului împrumutului.

- 23 În acest context, dat fiind că profesionistul dispune de mijloace superioare față de consumator în vederea anticipării evoluțiilor economice și a riscului de schimb valutar, instanța de trimitere ridică problema referitoare la informațiile specifice privind riscul de schimb valutar care trebuie transmise unui împrumutat care nu are cunoștință de previziunile economice care pot avea repercusiuni asupra evoluției parității dintre moneda de calcul și moneda de plată și asupra riscurilor care sunt asociate acesteia. În această privință, s-ar pune de asemenea problema sarcinii probei caracterului clar și inteligibil al unei clauze a contractului, deoarece în procedurile principale este contestată comunicarea unor anumite informații.
- 24 În aceste condiții, tribunal de grande instance de Paris (Tribunalul de Mare Instanță din Paris) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Directiva [93/13], interpretată în lumina principiului efectivității, se opune, [în cauze precum cauzele principale], aplicării normelor de prescripție în următoarele cazuri: (a) pentru declararea caracterului abuziv al unei clauze, (b) pentru eventualele restituiri, (c) atunci când consumatorul este reclamant și (d) atunci când consumatorul este pârât, inclusiv în cazul unei cereri reconvenționale?
  - 2) În cazul unui răspuns negativ, în totalitate sau parțial, la prima întrebare, Directiva [93/13], interpretată în lumina principiului efectivității, se opune, [în cauze precum cauzele principale], aplicării unei jurisprudențe naționale care stabilește începutul termenului de prescripție la data acceptării ofertei de împrumut în loc de data apariției unor dificultăți financiare serioase?
  - 3) Clauze precum cele în [discuție] în [litigiile principale], care prevăd printre altele că francul elvețian este moneda de calcul, iar euro moneda de plată și care au ca efect plasarea riscului de schimb valutar în sarcina împrumutatului, fac parte din obiectul principal al contractului în sensul articolului 4 [alineatul] 2 din Directiva 93/13, în lipsa contestării cuantumului comisioanelor de schimb valutar și în prezența unor clauze care prevăd, la date fixe, posibilitatea împrumutatului de a exercita o opțiune de conversie în euro potrivit unei formule prestabilite?
  - 4) Directiva [93/13], interpretată în lumina principiului efectivității dreptului [Uniunii], se opune unei jurisprudențe naționale care consideră că o clauză sau un ansamblu de clauze, precum cele în discuție în litigiile principale, sunt «clare și inteligibile» în sensul directivei, pentru motivele că:
    - oferta prealabilă de împrumut detaliază operațiunile de schimb valutar realizate pe durata creditului și precizează că cursul de schimb euro-franci elvețieni va fi cel aplicabil cu două zile lucrătoare înainte de data evenimentului care determină operațiunea și care este publicat pe site-ul Băncii Centrale Europene;
    - în ofertă se menționează că împrumutatul acceptă operațiunile de schimb din franci elvețieni în euro și din euro în franci elvețieni necesare funcționării și rambursării creditului și că împrumutătorul va efectua conversia în franci elvețieni a soldului plăților lunare în euro după plata comisioanelor aferente creditului;
    - oferta indică faptul că, în cazul în care din operațiunea de schimb valutar rezultă o sumă inferioară ratei lunare în franci elvețieni exigibile, amortizarea capitalului va fi mai puțin rapidă, iar partea eventuală de capital neamortizat aferent unei rate lunare va fi înscrisă în

soldul debitor al contului în franci elvețieni și se precizează că amortizarea capitalului împrumutului va evolua în funcție de variațiile, în sens crescător sau descrescător, ale cursului de schimb aplicat plăților lunare, că această evoluție poate duce la majorarea sau la reducerea duratei de amortizare a împrumutului și, dacă este cazul, poate modifica suma totală de rambursat;

- articolele «cont intern în euro» și «cont intern în franci elvețieni» detaliază operațiunile efectuate la fiecare plată a ratei lunare pentru soldul creditor și debitor al fiecărui cont, iar contractul prezintă în mod transparent funcționarea concretă a mecanismului de conversie a monedei străine;

și în condițiile în care nu figurează în ofertă în special o mențiune expresă a «riscului de schimb valutar» care revine împrumutatului având în vedere că nu își primește veniturile în moneda de calcul și nici o mențiune explicită a «riscului ratei dobânzii»?

- 5) În cazul unui răspuns [pozitiv] la cea de a patra întrebare, Directiva [93/13], interpretată în lumina principiului efectivității dreptului [Uniunii], se opune unei jurisprudențe naționale care consideră că o clauză sau un ansamblu de clauze, precum cele în discuție în [litigiile principale], sunt «clare și inteligibile» în sensul directivei, având în vedere că la elementele indicate în cea de a patra întrebare se adaugă numai o simulare a unei scăderi de [5-6 %] a monedei de plată în raport cu moneda de calcul, într-un contract cu o durată inițială de [22-25] de ani, fără a menționa termeni precum «risc» sau «dificultate»?
  - 6) Sarcina probei caracterului «clar și inteligibil» al unei clauze în sensul Directivei 93/13, inclusiv în privința circumstanțelor care însoțesc încheierea contractului, revine profesionistului sau consumatorului?
  - 7) În cazul în care sarcina probei caracterului clar și inteligibil al clauzei aparține profesionistului, Directiva 93/13 se opune unei jurisprudențe naționale care consideră, în prezența unor documente referitoare la tehnicile de vânzare, că revine împrumutaților sarcina de a dovedi, pe de o parte, că au fost destinatari ai informațiilor conținute în aceste documente și, pe de altă parte, că acestea le-au fost adresate de bancă sau, dimpotrivă, impune ca aceste elemente să constituie o prezumție cu privire la faptul că informațiile conținute în documentele menționate au fost transmise, inclusiv verbal, împrumutaților, prezumție simplă a cărei răsturnare incumbă profesionistului, care trebuie să răspundă pentru informațiile comunicate de intermediarii pe care i-a ales?
  - 8) Existența unui dezechilibru semnificativ poate fi caracterizată în [contracte precum cele] în discuție în [litigiile principale], în care ambele părți suportă un risc de schimb valutar, având în vedere că, pe de o parte, profesionistul dispune de mijloace superioare consumatorului pentru a anticipa riscul de schimb valutar și că, pe de altă parte, riscul suportat de profesionist este plafonat, în timp ce acela suportat de consumator nu este?"
- 25 Prin Decizia președintelui Curții din 19 noiembrie 2019, cauzele C-776/19-C-782/19 au fost conexe pentru buna desfășurare a procedurii scrise și orale.

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima și la a doua întrebare

- 26 Prin intermediul primei și al celei de a doua întrebări preliminare, care trebuie examinate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă Directiva 93/13, citită în lumina principiului efectivității, trebuie interpretată în sensul că se opune unei reglementări naționale care supune formularea unei cereri de către un consumator în scopul constatării caracterului abuziv al unei clauze care figurează într-un contract încheiat între un profesionist și acest consumator sau în scopul restituirii unor plăți nedatorate, efectuate pe baza unor clauze abuzive în sensul acestei directive, unui termen de prescripție de cinci ani care începe să curgă la data acceptării ofertei de împrumut.
- 27 În această privință, trebuie arătat că, conform unei jurisprudențe constante, în lipsa unei reglementări specifice a Uniunii în materie, modalitățile de punere în aplicare a protecției consumatorilor, prevăzută de Directiva 93/13, fac parte din ordinea juridică internă a statelor membre în temeiul principiului autonomiei procedurale a acestora. Totuși, aceste modalități nu trebuie să fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor situații similare de natură internă (principiul echivalenței) și nici să fie reglementate astfel încât să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii (principiul efectivității) (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 iulie 2020, Caixabank și Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 și C-259/19, EU:C:2020:578, punctul 83, precum și jurisprudența citată).
- 28 În ceea ce privește principiul efectivității, singurul vizat în prezenta cauză, trebuie arătat că fiecare caz în care se ridică problema dacă o prevedere procedurală internă face imposibilă sau excesiv de dificilă aplicarea dreptului Uniunii trebuie analizat ținând cont de locul pe care respectiva prevedere îl ocupă în cadrul procedurii în ansamblul său, de modul în care se derulează și de particularitățile acesteia în fața diverselor instanțe naționale. Din această perspectivă, trebuie să se țină seama, dacă este cazul, de principiile care stau la baza sistemului jurisdicțional național, precum protecția dreptului la apărare, principiul securității juridice și buna desfășurare a procedurii (a se vedea printre altele Hotărârea din 16 iulie 2020, Caixabank și Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 și C-259/19, EU:C:2020:578, punctul 85, precum și jurisprudența citată).
- 29 În plus, Curtea a precizat că obligația statelor membre de a asigura efectivitatea drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii implică, în special pentru drepturile care decurg din Directiva 93/13, o cerință de protecție jurisdicțională efectivă, consacrată și la articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, care se aplică printre altele în ceea ce privește definirea modalităților procedurale referitoare la acțiunile în justiție întemeiate pe astfel de drepturi (a se vedea în acest sens Hotărârea din 31 mai 2018, Sziber, C-483/16, EU:C:2018:367, punctul 49 și jurisprudența citată).
- 30 În ceea ce privește analiza caracteristicilor termenului de prescripție în discuție în litigiile principale, Curtea a precizat că această analiză trebuie să privească durata unui astfel de termen, precum și modalitățile de aplicare a acestuia, inclusiv modalitatea reținută pentru a declanșa curgerea acestui termen (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 iulie 2020, Raiffeisen Bank și BRD Groupe Société Générale, C-698/18 și C-699/18, EU:C:2020:537, punctul 61, precum și jurisprudența citată).

- 31 În primul rând, în ceea ce privește supunerea la un termen de prescripție a cererilor formulate de consumatori pentru a-și valorifica drepturile care le sunt conferite de Directiva 93/13, trebuie arătat că, potrivit jurisprudenței Curții, termenele rezonabile de introducere a acțiunilor stabilite, sub sancțiunea decăderii, în interesul securității juridice nu sunt de natură să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii, dacă astfel de termene sunt suficiente din punct de vedere material pentru a permite consumatorului să pregătească și să formuleze o cale de atac efectivă (a se vedea printre altele Hotărârea din 9 iulie 2020, Raiffeisen Bank și BRD Groupe Société Générale, C-698/18 și C-699/18, EU:C:2020:537, punctul 62, precum și jurisprudența citată).
- 32 Astfel, Curtea a recunoscut că protecția consumatorului nu prezintă un caracter absolut și că stabilirea unor termene rezonabile de introducere a acțiunilor sub sancțiunea decăderii în vederea asigurării securității juridice este compatibilă cu dreptul Uniunii (a se vedea printre altele Hotărârea din 9 iulie 2020, Raiffeisen Bank și BRD Groupe Société Générale, C-698/18 și C-699/18, EU:C:2020:537, punctul 56, precum și Hotărârea 16 iulie 2020, Caixabank și Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 și C-259/19, EU:C:2020:578, punctul 82, precum și jurisprudența citată).
- 33 Cu toate acestea, subliniind protecția pe care Directiva 93/13 o asigură consumatorilor, Curtea a declarat că această directivă se opune unei reglementări interne care interzice instanței naționale, după expirarea unui termen de decădere, să invoce caracterul abuziv al unei clauze introduse într-un contract încheiat între un profesionist și un consumator (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 noiembrie 2002, Cofidis, C-473/00, EU:C:2002:705, punctul 38, precum și Hotărârea din 9 iulie 2020, Raiffeisen Bank și BRD Groupe Société Générale, C-698/18 și C-699/18, EU:C:2020:537, punctul 55).
- 34 În speță, cererea de decizie preliminară vizează două situații distincte, și anume, pe de o parte, supunerea la un termen de prescripție a unei cereri formulate de un consumator în vederea constatării caracterului abuziv al unei clauze care figurează într-un contract încheiat între un profesionist și un consumator și, pe de altă parte, supunerea la un astfel de termen a unei cereri formulate de consumatorul menționat în vederea restituirii unor plăți nedatorate, efectuate în temeiul unor clauze abuzive în sensul Directivei 93/13.
- 35 În ceea ce privește, pe de o parte, supunerea la un termen de prescripție a unei cereri formulate de un consumator în vederea constatării caracterului abuziv al unei clauze care figurează într-un contract încheiat între un profesionist și un consumator, trebuie amintit, în primul rând, că, în temeiul articolului 6 alineatul (1) din Directiva 93/13, clauzele abuzive care figurează într-un contract între un profesionist și un consumator nu creează obligații pentru acest consumator.
- 36 În al doilea rând, ținând seama de caracterul și de importanța interesului public pe care îl constituie protecția consumatorilor, Directiva 93/13 impune statelor membre, astfel cum reiese din articolul 7 alineatul (1) coroborat cu al douăzeci și patrulea considerent al său, să prevadă mijloace adecvate și eficiente pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate între un profesionist și consumatori. În acest scop, instanțelor naționale le revine obligația de a înlătura aplicarea clauzelor abuzive pentru ca ele să nu producă efecte obligatorii pentru consumator, cu excepția cazului în care acesta se opune (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 iulie 2020, Raiffeisen Bank și BRD Groupe Société Générale, C-698/18 și C-699/18, EU:C:2020:537, punctele 52 și 53, precum și jurisprudența citată).

- 37 În al treilea rând, reiese din jurisprudență că este necesar să se considere, în principiu, că o clauză contractuală declarată abuzivă nu a existat niciodată, astfel încât aceasta nu poate avea efect în ceea ce îl privește pe consumator. Curtea a dedus din aceasta că constatarea pe cale judecătorească a caracterului abuziv al unei astfel de clauze trebuie, în principiu, să aibă drept consecință restabilirea în drept și în fapt a situației în care s-ar găsi consumatorul în lipsa clauzei respective, astfel încât obligația instanței naționale de a înlătura o clauză contractuală abuzivă care impune plata unor sume care se dovedesc a fi nedatorate determină, în principiu, un efect restitutoriu corespunzător în privința aceluiași sume (a se vedea Hotărârea din 21 decembrie 2016, Gutiérrez Naranjo și alții, C-154/15, C-307/15 și C-308/15, EU:C:2016:980, punctele 61 și 62, precum și Hotărârea din 9 iulie 2020, Raiffeisen Bank și BRD Groupe Société Générale, C-698/18 și C-699/18, EU:C:2020:537, punctul 54).
- 38 Din această perspectivă, trebuie să se considere că, în vederea în special a asigurării unei protecții efective a drepturilor conferite unui consumator de Directiva 93/13, acesta trebuie să poată invoca, în orice moment, caracterul abuziv al unei clauze contractuale nu numai ca mijloc de apărare, ci și în vederea declarării de către instanță a caracterului abuziv al unei clauze contractuale, astfel că o cerere formulată de un consumator în vederea constatării caracterului abuziv al unei clauze care figurează într-un contract încheiat între un profesionist și un consumator nu poate fi supusă niciunui termen de prescripție.
- 39 În ceea ce privește, pe de altă parte, supunerea la un termen de prescripție a unei cereri formulate de un consumator în vederea restituirii unor plăți nedatorate, efectuate în temeiul unor clauze abuzive în sensul Directivei 93/13, este suficient să se amintească faptul că Curtea a declarat deja că articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din această directivă nu se opun unei reglementări naționale care, deși prevede caracterul imprescriptibil al acțiunii în constatarea nulității unei clauze abuzive utilizate într-un contract încheiat între un profesionist și un consumator, supune unui termen de prescripție acțiunea prin care se urmărește invocarea efectelor restitutorii ale acestei constatări, cu condiția respectării principiilor echivalenței și efectivității (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 iulie 2020, Raiffeisen Bank și BRD Groupe Société Générale, C-698/18 și C-699/18, EU:C:2020:537, punctul 58, precum și Hotărârea din 16 iulie 2020, Caixabank și Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 și C-259/19, EU:C:2020:578, punctul 84).
- 40 Prin urmare, este necesar să se considere că supunerea la un termen de prescripție a cererilor cu caracter restitutoriu, formulate de consumatori în vederea valorificării drepturilor care le sunt conferite de Directiva 93/13, nu este, în sine, contrară principiului efectivității, cu condiția ca aplicarea sa să nu facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de această directivă.
- 41 În al doilea rând, în ceea ce privește durata termenului de prescripție la care este supusă o cerere formulată de un consumator în vederea restituirii unor plăți nedatorate, efectuate în temeiul unor clauze abuzive în sensul Directivei 93/13, trebuie să se arate că Curtea a avut deja ocazia să se pronunțe cu privire la compatibilitatea cu principiul efectivității a unor termene de prescripție comparabile cu cel în discuție în litigiile principale, care aveau durate de trei și de cinci ani și la care erau supuse acțiunile prin care se urmărea valorificarea efectelor restitutorii ale unei constatări a caracterului abuziv al unei clauze contractuale. Potrivit Curții, în măsura în care sunt stabilite și cunoscute dinainte, aceste termene sunt, în principiu, suficiente pentru a permite consumatorului vizat să pregătească și să formuleze o cale de atac efectivă. Astfel, duratele de trei-cinci ani nu sunt, în sine, incompatibile cu principiul efectivității (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 iulie 2020, Raiffeisen Bank și BRD Groupe Société Générale, C-698/18

și C-699/18, EU:C:2020:537, punctele 62 și 64, precum și Hotărârea din 16 iulie 2020, Caixabank și Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 și C-259/19, EU:C:2020:578, punctul 87, precum și jurisprudența citată).

- 42 În consecință, este necesar să se considere că, în măsura în care este stabilit și cunoscut dinainte, un termen de prescripție de cinci ani, precum cel în discuție în litigiile principale, la care este supusă o cerere formulată de un consumator în scopul restituirii unor plăți nedatorate, efectuate în temeiul unor clauze abuzive în sensul Directivei 93/13, nu este de natură să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de Directiva 93/13. Astfel, un termen cu o asemenea durată este, în principiu, suficient din punct de vedere material pentru a permite consumatorului să pregătească și să formuleze o cale de atac efectivă în vederea valorificării drepturilor conferite de această directivă, în special sub forma unor pretenții, de natură restitutorie, întemeiate pe caracterul abuziv al unei clauze contractuale.
- 43 Cu toate acestea, în ceea ce privește, în al treilea rând, momentul de la care începe să curgă termenul de prescripție în discuție în litigiile principale, există un risc care nu poate fi neglijat ca consumatorul să nu fie în măsură să invoce, în cursul acestui termen, drepturile pe care i le conferă Directiva 93/13 (a se vedea în acest sens Hotărârea în 5 martie 2020, OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, punctul 22 și jurisprudența citată).
- 44 Astfel, reiese din indicațiile furnizate de instanța de trimitere că termenul de prescripție de cinci ani, prevăzut la articolul 2224 din Codul civil, începe să curgă, potrivit jurisprudenței instanțelor franceze, la data acceptării ofertei de împrumut în discuție.
- 45 În această privință, trebuie să se țină cont de situația de inferioritate a consumatorului față de un profesionist în ceea ce privește atât puterea de negociere, cât și nivelul de informare, situație care îl conduce la aderarea la condițiile redactate în prealabil de profesionist, fără a putea exercita o influență asupra conținutului acestora (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 iulie 2020, Raiffeisen Bank și BRD Groupe Société Générale, C-698/18 și C-699/18, EU:C:2020:537, punctul 66, precum și jurisprudența citată). De asemenea, trebuie amintit că consumatorii pot să nu aibă cunoștința de caracterul abuziv al unei clauze cuprinse într-un contract de împrumut ipotecar sau să nu sesizeze exact întinderea drepturilor lor care decurg din Directiva 93/13 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 iulie 2020, Caixabank și Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 și C-259/19, EU:C:2020:578, punctul 90, precum și jurisprudența citată).
- 46 Este necesar să se arate că un termen de prescripție poate fi compatibil cu principiul efectivității numai dacă consumatorul a avut posibilitatea să își cunoască drepturile înainte ca acest termen să înceapă să curgă sau să expire (a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 octombrie 2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, punctul 45, Hotărârea din 9 iulie 2020, Raiffeisen Bank și BRD Groupe Société Générale, C-698/18 și C-699/18, EU:C:2020:537, punctul 67, precum și Hotărârea din 16 iulie 2020, Caixabank și Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 și C-259/19, EU:C:2020:578, punctul 91).
- 47 Or, supunerea la un termen de prescripție de cinci ani, precum cel în discuție în litigiile principale, a unei cereri formulate de un consumator în scopul restituirii unor plăți nedatorate, efectuate în temeiul unor clauze abuzive în sensul Directivei 93/13, care începe să curgă la data acceptării ofertei de împrumut, nu este de natură să asigure consumatorului menționat o protecție efectivă, din moment ce acest termen riscă să fi expirat chiar înainte ca consumatorul să poată avea cunoștința de natura abuzivă a unei clauze cuprinse în contractul în discuție. Un astfel de termen face excesiv de dificilă exercitarea drepturilor pe care i le conferă acestui consumator Directiva

93/13 și încalcă, prin urmare, principiul efectivității (a se vedea prin analogie Hotărârea din 9 iulie 2020, Raiffeisen Bank și BRD Groupe Société Générale, C-698/18 și C-699/18, EU:C:2020:537, punctele 67 și 75, precum și Hotărârea din 16 iulie 2020, Caixabank și Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 și C-259/19, EU:C:2020:578, punctul 91).

48 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la prima și la a doua întrebare că articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, citite în lumina principiului efectivității, trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale care supune formularea unei cereri de către un consumator:

- în vederea constatării caracterului abuziv al unei clauze care figurează într-un contract încheiat între un profesionist și acest consumator unui termen de prescripție;
- în vederea restituirii unor plăți nedatorate, efectuate în temeiul unor asemenea clauze abuzive, unui termen de prescripție de cinci ani, din moment ce acest termen începe să curgă la data acceptării ofertei de împrumut astfel încât consumatorul a putut să nu aibă cunoștință, la momentul respectiv, de toate drepturile sale care decurg din această directivă.

Cu privire la a treia întrebare

49 Prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că noțiunea de „obiect [principal al] contractului”, în sensul acestei dispoziții, acoperă clauzele contractului de împrumut care prevăd că moneda străină este moneda de calcul și că euro este moneda de plată și care au ca efect plasarea riscului de schimb valutar în sarcina împrumutatului.

50 Conform articolului 4 alineatul (2) din Directiva 93/13, aprecierea caracterului abuziv al clauzelor unui contract nu privește nici definirea obiectului principal al contractului, nici caracterul adecvat al prețului sau remunerației, pe de o parte, față de serviciile sau de bunurile furnizate în schimbul acestora, pe de altă parte, în măsura în care aceste clauze sunt exprimate în mod clar și inteligibil. Instanța poate, așadar, să controleze caracterul abuziv al unei clauze care privește definirea obiectului principal al contractului numai dacă această clauză nu este clară și inteligibilă.

51 În această privință, Curtea a statuat că articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13 prevede o excepție de la mecanismul de control pe fond al clauzelor abuzive astfel cum este prevăzut în cadrul sistemului de protecție a consumatorilor pus în aplicare prin această directivă și că, prin urmare, acestei dispoziții trebuie să i se dea o interpretare strictă (Hotărârea din 20 septembrie 2017, Andriuc și alții, C-186/16, EU:C:2017:703, punctul 34, precum și jurisprudența citată).

52 În ceea ce privește categoria de clauze ale contractului care fac parte din noțiunea de „obiect [principal al] contractului”, în sensul articolului 4 alineatul (2) din Directiva 93/13, Curtea a declarat de asemenea că aceste clauze trebuie înțelese ca fiind cele care stabilesc prestațiile esențiale ale acestui contract și care, ca atare, îl caracterizează. În schimb, clauzele care au un caracter accesoriu în raport cu cele care definesc esența însăși a raportului contractual nu pot fi circumscrise noțiunii menționate (Hotărârea din 3 octombrie 2019, Kiss și CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, punctul 32, precum și jurisprudența citată).

- 53 Revine instanței de trimitere sarcina să examineze, având în vedere natura, economia generală și prevederile contractelor de împrumut în discuție în litigiile principale, precum și contextul juridic și factual în care se înscriu acestea, dacă clauzele vizate de a treia întrebare constituie un element esențial al prestației debitorului care constă în rambursarea sumei puse la dispoziția sa de împrumutător (a se vedea în acest sens Hotărârea din 3 octombrie 2019, Kiss și CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, punctul 33, precum și jurisprudența citată).
- 54 Astfel fiind, revine totuși Curții sarcina de a desprinde din articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13 criteriile aplicabile în cadrul unei astfel de examinări (a se vedea în acest sens Hotărârea din 20 septembrie 2017, Andriuc și alții, C-186/16, EU:C:2017:703, punctul 33).
- 55 În această privință, în ceea ce privește contractele de împrumut exprimate în monedă străină și rambursabile în monedă națională, Curtea a precizat că excluderea de la aprecierea caracterului abuziv a clauzelor referitoare la caracterul adecvat al prețului sau remunerației, pe de o parte, față de serviciile sau de bunurile furnizate în schimbul acestora, pe de altă parte, nu se poate aplica unor clauze care se limitează să stabilească, în vederea calculării ratelor, cursul de schimb al monedei străine în care este încheiat contractul de împrumut, fără însă ca vreun serviciu de schimb valutar să fie furnizat de împrumutător cu ocazia calculului menționat, și care nu cuprind, în consecință, nicio „remunerație” al cărei caracter adecvat în calitate de contrapartidă a unei prestații efectuate de împrumutător să nu poată face obiectul unei aprecieri a caracterului său abuziv în temeiul articolului 4 alineatul (2) din Directiva 93/13 (Hotărârea din 30 aprilie 2014, Kásler și Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punctul 58).
- 56 Cu toate acestea, Curtea a precizat de asemenea, fără să limiteze totuși această constatare numai la contractele de împrumut exprimate în monedă străină și rambursabile în aceeași monedă, că clauzele contractului care se raportează la riscul de schimb valutar definesc obiectul principal al acestui contract (a se vedea printre altele Hotărârea din 20 septembrie 2018, OTP Bank și OTP Factoring, C-51/17, EU:C:2018:750, punctul 68, precum și jurisprudența citată, și Hotărârea din 14 martie 2019, Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, punctul 48).
- 57 În această privință, trebuie să se observe că, printr-un contract de credit, împrumutătorul se angajează, în principal, să pună la dispoziția împrumutatului o anumită sumă de bani, acesta din urmă angajându-se, la rândul său, în principal să ramburseze, în general cu dobândă, această sumă potrivit termenelor de scadență prevăzute. Principalele prestații ale unui astfel de contract se raportează, așadar, la o sumă de bani care trebuie definită în raport cu monedele de plată și de rambursare care sunt stipulate în acesta. În consecință, faptul că un credit trebuie să fie rambursat într-o anumită monedă nu privește, în principiu, o modalitate accesorie de plată, ci natura însăși a obligației debitorului, constituind astfel un element esențial al unui contract de împrumut (Hotărârea din 20 septembrie 2017, Andriuc și alții, C-186/16, EU:C:2017:703, punctul 38).
- 58 Revine, așadar, instanței de trimitere sarcina de a aprecia, ținând seama de criteriile stabilite la punctele 55-57 din prezenta hotărâre, dacă clauzele contractelor în discuție în litigiile principale, care prevăd că moneda străină este moneda de calcul și că euro este moneda de plată și care au ca efect plasarea riscului de schimb valutar în sarcina împrumutatului, au legătură cu însăși natura obligației debitorului de a rambursa cuantumul pus la dispoziția sa de împrumutător, iar aceasta independent de aspectul dacă contestația consumatorului privește de asemenea costurile de schimb valutar.

- 59 În plus, trebuie să se precizeze că existența, într-un contract de împrumut exprimat în monedă străină, a unei alte clauze care permite împrumutatului să exercite o opțiune de conversie în euro la date prestabilite nu poate însemna că clauzele care privesc riscul de schimb valutar dobândesc, ca urmare a acestui fapt, o dimensiune accesorie. Astfel, faptul că părțile au posibilitatea să modifice, la anumite termene, una dintre clauzele esențiale ale contractului permite împrumutatului să modifice condițiile împrumutului său *ex nunc*, fără ca existența unei astfel de posibilități să aibă o incidență asupra aprecierii prestației esențiale care caracterizează contractul în discuție.
- 60 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, este necesar să se răspundă la a treia întrebare că articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că clauzele contractului de împrumut care prevăd că moneda străină este moneda de calcul și că euro este moneda de plată și care au ca efect plasarea riscului de schimb valutar în sarcina împrumutatului intră sub incidența acestei dispoziții în cazul în care aceste clauze stabilesc un element esențial care caracterizează contractul menționat.

Cu privire la a patra și la a cincea întrebare

- 61 Prin intermediul celei de a patra și al celei de a cincea întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că, în cadrul unui contract de împrumut exprimat în monedă străină, cerința de transparență a clauzelor acestui contract care prevăd că moneda străină este moneda de calcul și că euro este moneda de plată și care au ca efect plasarea riscului de schimb valutar în sarcina împrumutatului este îndeplinită dacă profesionistul a furnizat consumatorului informații referitoare la incidența asupra obligațiilor financiare ale acestui consumator a eventualei creșteri sau deprecieri a euro în raport cu moneda străină în care este exprimat împrumutul.
- 62 Potrivit unei jurisprudențe constante referitoare la cerința de transparență, informarea, înaintea încheierii unui contract, cu privire la condițiile contractuale și la consecințele respectivei încheieri este, pentru un consumator, de o importanță fundamentală. Acesta din urmă decide, în special pe baza acestei informări, dacă dorește să se oblige contractual față de un profesionist prin aderarea la condițiile redactate în prealabil de acesta (Hotărârea din 3 martie 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, punctul 49 și jurisprudența citată).
- 63 Rezultă că cerința de transparență a clauzelor contractuale, astfel cum rezultă din articolul 4 alineatul (2) și din articolul 5 din Directiva 93/13, nu poate fi redusă numai la caracterul inteligibil al acestora pe plan formal și gramatical. Întrucât sistemul de protecție pus în aplicare de această directivă se întemeiază pe ideea că consumatorul se află într-o situație de inferioritate față de profesionist în ceea ce privește printre altele nivelul de informare, această cerință de redactare clară și inteligibilă a clauzelor contractuale și, prin urmare, de transparență, impusă de directiva menționată, trebuie înțeleasă în mod extensiv (Hotărârea din 3 martie 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, punctul 50 și jurisprudența citată).
- 64 În consecință, cerința menționată trebuie înțeleasă ca impunând nu numai ca respectiva clauză să fie inteligibilă pentru consumator din punct de vedere formal și gramatical, ci și ca un consumator mediu, normal informat și suficient de atent și de avizat să poată fi în măsură să înțeleagă funcționarea concretă a acestei clauze și să evalueze, astfel, pe baza unor criterii precise și

inteligibile, consecințele economice, potențial semnificative, ale unei asemenea clauze asupra obligațiilor sale financiare (Hotărârea din 3 martie 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, punctul 51 și jurisprudența citată).

- 65 Aceasta implică printre altele că contractul trebuie să expună în mod transparent funcționarea concretă a mecanismului la care se referă clauza respectivă, precum și, dacă este cazul, relația dintre acest mecanism și cel prevăzut prin alte clauze, astfel încât acest consumator să fie în măsură să evalueze, pe baza unor criterii precise și inteligibile, consecințele economice care rezultă din aceasta în ceea ce îl privește (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 ianuarie 2021, Dexia Nederland, C-229/19 și C-289/19, EU:C:2021:68, punctul 50, precum și jurisprudența citată).
- 66 Aspectul dacă, în speță, a fost respectată cerința de transparență trebuie examinat de instanța de trimitere în lumina ansamblului elementelor de fapt pertinente, printre care se numără publicitatea și informațiile furnizate, în cadrul negocierii contractelor de împrumut în discuție în litigiile principale, nu numai de însuși împrumutătorul, ci și de orice altă persoană care a participat, în numele acestui profesionist, la comercializarea împrumuturilor vizate.
- 67 Mai precis, revine instanței naționale, atunci când ține seama de toate circumstanțele care însoțesc încheierea contractului de împrumut, obligația să verifice că, în cauza respectivă, au fost comunicate consumatorului toate elementele care pot avea o incidență asupra întinderii angajamentului său și care îi permit acestuia să evalueze printre altele costul total al împrumutului său. Joacă un rol decisiv în această apreciere, pe de o parte, aspectul dacă clauzele acestui contract sunt redactate în mod clar și inteligibil așa încât să îi permită unui consumator mediu, astfel cum este descris la punctul 64 din prezenta hotărâre, să evalueze un asemenea cost și, pe de altă parte, împrejurarea legată de lipsa menționării în contractul de împrumut a informațiilor considerate, având în vedere natura bunurilor sau serviciilor pentru care s-a încheiat contractul, drept esențiale (a se vedea în acest sens Hotărârea din 3 martie 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, punctul 52 și jurisprudența citată).
- 68 În speță, instanța de trimitere arată că reclamanții din litigiile principale au primit, înainte de contractarea împrumuturilor lor, informații cu privire la incidența variațiilor parității dintre euro și francul elvețian asupra duratei contractului și asupra plății soldului împrumutului. Cu toate acestea, riscul de schimb valutar nu ar fi fost nicidecum menționat.
- 69 În ceea ce privește contractele de împrumut exprimate în monedă străină, precum cele în discuție în litigiile principale, este necesar să se constate, în primul rând, că pentru aprecierea menționată este relevantă orice informație furnizată de profesionist care urmărește să clarifice consumatorul cu privire la funcționarea mecanismului de schimb valutar și la riscul legat de acesta. Constituie elemente de o importanță deosebită precizările referitoare la riscurile la care este expus împrumutatul în cazul unei depreciere importante a monedei care are curs legal în statul membru în care acesta are domiciliul și al unei majorări a ratei dobânzilor străine.
- 70 În această privință, astfel cum a subliniat Comitetul European pentru Risc Sistemic în Recomandarea sa CERS/2011/1 din 21 septembrie 2011, privind acordarea de împrumuturi în monedă străină (JO 2011, C 342, p. 1), instituțiile financiare trebuie să furnizeze împrumutaților informații suficiente pentru a le permite să adopte decizii prudente și în cunoștință de cauză, acestea trebuind să includă cel puțin impactul pe care o depreciere severă a mijloacelor legale de plată ale statului membru în care au domiciliul sau sediul împrumutații și majorarea ratelor dobânzilor la împrumuturile în monedă străină îl au asupra ratelor împrumutului

(Recomandarea A – Conștientizarea riscurilor de către împrumutați, punctul 1) (Hotărârea din 20 septembrie 2018, OTP Bank și OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, punctul 74, precum și jurisprudența citată).

- 71 Curtea a arătat în special că împrumutatul trebuie să fie informat în mod clar despre faptul că, încheind un contract de împrumut exprimat într-o monedă străină, se expune unui risc de schimb valutar pe care îi va fi, eventual, dificil din punct de vedere economic să și-l asume în cazul devalorizării monedei în care își primește veniturile. În plus, profesionistul trebuie să prezinte posibilele variații ale cursurilor de schimb valutar și riscurile inerente încheierii unui astfel de contract (a se vedea în acest sens Hotărârea din 20 septembrie 2018, OTP Bank și OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, punctul 75, precum și jurisprudența citată).
- 72 Rezultă că, pentru a respecta cerința de transparență, informațiile comunicate de profesionist trebuie să poată permite unui consumator mediu, normal informat și suficient de atent și de avizat nu numai să înțeleagă că, în funcție de variațiile cursului de schimb, evoluția parității dintre moneda de calcul și moneda de plată poate determina consecințe defavorabile față de obligațiile sale financiare, ci și să înțeleagă, în cadrul contractării unui împrumut exprimat în monedă străină, care este riscul real la care se expune, pe toată durata contractului, în ipoteza unei depreciere severe a monedei în care își primește veniturile în raport cu moneda de calcul.
- 73 În acest context, trebuie precizat că simulările pe bază de cifre, precum cele incluse în anumite oferte de împrumut în discuție în litigiile principale, pot constitui un element de informare util, dacă se bazează pe date suficiente și exacte și dacă cuprind aprecieri obiective care sunt comunicate consumatorului în mod clar și inteligibil. Numai în aceste condiții astfel de simulări pot permite profesionistului să atragă atenția acestui consumator cu privire la riscul consecințelor economice negative, potențial semnificative, ale clauzelor contractuale în discuție. Or, la fel ca orice altă informație referitoare la conținutul angajamentului consumatorului comunicată de profesionist, simulările pe bază de cifre trebuie să contribuie la înțelegerea de către acest consumator a întinderii reale a riscului, pe termen lung, legat de posibilele variații ale cursului de schimb și, astfel, a riscurilor inerente încheierii unui contract de împrumut exprimat în monedă străină.
- 74 Astfel, în cadrul unui contract de împrumut exprimat în monedă străină care expune consumatorul unui risc de schimb valutar, nu poate îndeplini cerința de transparență comunicarea către acest consumator a unor informații, chiar numeroase, dacă ele se bazează pe ipoteza că paritatea dintre moneda de calcul și moneda de plată va rămâne stabilă pe toată durata acestui contract. Aceasta este situația în special în cazul în care consumatorul nu a fost avertizat de către profesionist cu privire la contextul economic susceptibil să aibă repercusiuni asupra variațiilor cursurilor de schimb valutar, astfel încât consumatorul nu a fost pus în situația să înțeleagă în mod concret consecințele potențial grave asupra situației sale financiare care pot decurge din contractarea unui împrumut exprimat în monedă străină.
- 75 În al doilea rând, figurează de asemenea printre elementele relevante, în scopul aprecierii menționate la punctul 67 din prezenta hotărâre, limbajul utilizat de instituția financiară în documentele precontractuale și contractuale. În special, lipsa unor termeni sau a unor explicații care să avertizeze împrumutatul, în mod explicit, cu privire la existența unor riscuri particulare legate de contractele de împrumut exprimate în monedă străină poate confirma că cerința de transparență, astfel cum rezultă în special din articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13, nu este îndeplinită.

- 76 În al treilea și ultimul rând, având în vedere împrejurările de fapt arătate la punctul 15 din prezenta hotărâre, trebuie amintit că constatarea caracterului neloyal al unei practici comerciale, cu privire la care părțile din litigiile principale au dezbătut în cadrul ședinței în fața Curții, poate de asemenea să constituie un element printre altele pe care instanța națională poate să își întemeieze aprecierea în privința caracterului abuziv al clauzelor care figurează într-un contract încheiat între un profesionist și un consumator (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 martie 2012, Pereničová și Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, punctul 43).
- 77 Acest element nu poate stabili însă în mod automat și numai el însuși că cerința de transparență care decurge din articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13 nu este îndeplinită, fiind necesar ca acest aspect să fie examinat în funcție de toate împrejurările proprii cazului în speță (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 martie 2012, Pereničová și Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, punctul 44, precum și jurisprudența citată).
- 78 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se răspundă la a patra și la a cincea întrebare că articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că, în cadrul unui contract de împrumut exprimat în monedă străină, cerința de transparență a clauzelor acestui contract care prevăd că moneda străină este moneda de calcul și că euro este moneda de plată și care au ca efect plasarea riscului de schimb valutar în sarcina împrumutatului este îndeplinită în cazul în care profesionistul a furnizat consumatorului informații suficiente și exacte care îi permit unui consumator mediu, normal informat și suficient de atent și de avizat să înțeleagă funcționarea concretă a mecanismului financiar în discuție și să evalueze astfel riscul consecințelor economice negative, potențial semnificative, ale unor astfel de clauze asupra obligațiilor sale financiare pe toată durata acestui contract.

Cu privire la a șasea și la a șaptea întrebare

- 79 Prin intermediul celei de a șasea și al celei de a șaptea întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă Directiva 93/13 trebuie interpretată în sensul că se opune ca sarcina probei caracterului clar și inteligibil al unei clauze contractuale, în sensul articolului 4 alineatul (2) din această directivă, să revină consumatorului și dacă situația este aceeași în ceea ce privește transmiterea informațiilor cuprinse în documentele referitoare la tehnicile de vânzare utilizate de profesionist sau de o altă persoană care a participat, în numele acestui profesionist, la comercializarea împrumuturilor în discuție.
- 80 În această privință, trebuie arătat că Directiva 93/13 nu conține nicio dispoziție referitoare la sarcina probei în ceea ce privește caracterul clar și inteligibil al unei clauze contractuale, în sensul articolului 4 alineatul (2) din această directivă.
- 81 Prin urmare, astfel cum reiese din jurisprudența citată la punctul 27 din prezenta hotărâre, astfel de modalități de punere în aplicare a protecției consumatorilor, prevăzută de Directiva 93/13, fac parte din ordinea juridică internă a statelor membre în temeiul principiului autonomiei procedurale a acestora, precizându-se că aceste modalități nu trebuie să fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor situații similare de natură internă (principiul echivalenței) și nici să fie reglementate astfel încât să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii (principiul efectivității).
- 82 În această privință, trebuie să se arate că Directiva 93/13 urmărește printre altele să protejeze consumatorul în scopul reechilibrării asimetriei dintre poziția profesionistului și cea a consumatorului în relația contractuală. Această asimetrie rezultă din situația de inferioritate a

- consumatorului față de profesionist în ceea ce privește atât puterea de negociere, cât și nivelul de informare, situație care conduce consumatorul la aderarea, astfel cum s-a amintit la punctul 45 din prezenta hotărâre, la condițiile redactate în prealabil de profesionist, fără a putea exercita o influență asupra conținutului acestora.
- 83 În același mod, astfel cum s-a constatat deja la punctul 78 din prezenta hotărâre, pentru ca cerința de transparență, astfel cum rezultă printre altele din articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13, să fie îndeplinită, profesionistul trebuie să furnizeze consumatorului informații suficiente și exacte care să îi permită acestuia din urmă să evalueze riscul consecințelor economice negative, potențial semnificative, ale clauzelor contractuale asupra obligațiilor sale financiare.
- 84 Din această perspectivă, trebuie să se arate că respectarea principiului efectivității și realizarea obiectivului care stă la baza Directivei 93/13 și care constă în protejarea consumatorului prin reechilibrarea asimetriei dintre poziția profesionistului și cea a consumatorului nu ar putea fi asigurate dacă sarcina probei caracterului clar și inteligibil al unei clauze contractuale, în sensul articolului 4 alineatul (2) din această directivă, ar reveni consumatorului.
- 85 Astfel, după cum au observat în esență guvernul francez și Comisia Europeană în observațiile lor scrise, efectivitatea exercitării drepturilor conferite de Directiva 93/13 nu ar putea fi asigurată dacă consumatorul ar fi obligat să demonstreze un fapt negativ, și anume că profesionistul nu i-a furnizat toate informațiile necesare în vederea îndeplinirii cerinței de transparență, astfel cum aceasta rezultă în special din articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13.
- 86 Dimpotrivă, este necesar să se considere că efectivitatea exercitării drepturilor conferite de Directiva 93/13 poate fi asigurată dacă profesionistul este, în principiu, obligat să justifice în fața instanței executarea adecvată a obligațiilor sale precontractuale și contractuale legate printre altele de cerința de transparență a clauzelor contractuale, astfel cum rezultă în special din articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13. Astfel poate fi garantată protecția consumatorului, fără a se aduce o atingere disproporționată dreptului creditorului la un proces echitabil (a se vedea prin analogie Hotărârea din 18 decembrie 2014, CA Consumer Finance, C-449/13, EU:C:2014:2464, punctul 28).
- 87 În această privință, trebuie, în plus, să se precizeze, în ceea ce privește „documentele referitoare la tehnicile de vânzare”, vizate în mod specific de a șaptea întrebare, că obligația profesionistului de a justifica executarea adecvată a obligațiilor sale precontractuale și contractuale trebuie să acopere de asemenea proba referitoare la comunicarea informațiilor conținute în astfel de documente făcută consumatorului de către profesionist sau de orice altă persoană care a participat, în numele profesionistului, la comercializarea împrumuturilor în discuție. Aceasta este situația în special atunci când se consideră că aceste documente se pot dovedi utile în vederea aprecierii caracterului clar și inteligibil al unei clauze contractuale în sensul articolului 4 alineatul (2) din Directiva 93/13.
- 88 Astfel cum a arătat în mod întemeiat instanța de trimitere, revine, în definitiv, profesionistului sarcina de a gestiona canalele de distribuție a produselor sale, fie că este vorba de alegerea unor intermediari sau de comunicarea comercială față de consumator. Acesta ar trebui să fie, așadar, în măsură să dispună de probe în sensul că documentele în discuție nu au fost utilizate sau nu mai erau utilizate la data încheierii contractului pentru a justifica executarea adecvată a obligațiilor sale precontractuale și contractuale legate printre altele de cerința de transparență a clauzelor contractuale.

- 89 Din cele ce precedă rezultă că este necesar să se răspundă la a șasea și la a șaptea întrebare că Directiva 93/13 trebuie interpretată în sensul că aceasta se opune ca sarcina probei caracterului clar și inteligibil al unei clauze contractuale, în sensul articolului 4 alineatul (2) din această directivă, să revină consumatorului.

Cu privire la a opta întrebare

- 90 Prin intermediul celei de a opta întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 3 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că clauzele unui contract de împrumut care prevăd că moneda străină este moneda de calcul și că euro este moneda de plată și care au ca efect plasarea riscului de schimb valutar în sarcina împrumutatului creează un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contractul menționat, în detrimentul consumatorului, din moment ce, pe de o parte, profesionistul dispune de mijloace superioare față de consumator pentru a anticipa riscul de schimb valutar și, pe de altă parte, riscul suportat de acest profesionist este plafonat, în timp ce cel suportat de consumator nu este.
- 91 Trebuie amintit, mai întâi, că, în temeiul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 93/13, o clauză care nu s-a negociat dintr-un contract încheiat între un consumator și un profesionist se consideră ca fiind abuzivă în cazul în care, în contradicție cu cerința de bună-credință, provoacă un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din acest contract, în detrimentul consumatorului.
- 92 Trebuie de asemenea să se precizeze că, potrivit unei jurisprudențe constante, competența Curții privește interpretarea criteriilor pe care instanța națională poate sau trebuie să le aplice la examinarea unei clauze contractuale în raport cu dispozițiile acestei directive și în special cu ocazia examinării caracterului eventual abuziv al unei clauze în sensul articolului 3 alineatul (1) din directiva menționată, precizându-se că este de competența acestei instanțe să se pronunțe asupra calificării concrete a unei clauze contractuale specifice în funcție de împrejurările proprii fiecărei spețe. Rezultă că Curtea trebuie să se limiteze la a oferi instanței de trimitere indicații de care aceasta din urmă trebuie să țină seama pentru a aprecia caracterul abuziv al clauzei în discuție (a se vedea în acest sens Hotărârea din 3 septembrie 2020, Profi Credit Polska, C-84/19, C-222/19 și C-252/19, EU:C:2020:631, punctul 91, precum și jurisprudența citată).
- 93 În ceea ce privește aprecierea caracterului abuziv al unei clauze contractuale, instanței naționale îi revine sarcina să stabilească, ținând seama de criteriile prevăzute la articolul 3 alineatul (1), precum și la articolul 5 din Directiva 93/13, dacă, având în vedere împrejurările proprii ale speței, o astfel de clauză îndeplinește cerințele de bună-credință, de echilibru și de transparență prevăzute de această directivă (a se vedea printre altele Hotărârea din 7 noiembrie 2019, Profi Credit Polska, C-419/18 și C-483/18, EU:C:2019:930, punctul 53, precum și jurisprudența citată).
- 94 Astfel, caracterul transparent al unei clauze contractuale, astfel cum este impus la articolul 5 din Directiva 93/13, constituie unul dintre elementele care trebuie luate în considerare în cadrul aprecierii caracterului abuziv al acestei clauze, pe care instanța națională trebuie să o efectueze în temeiul articolului 3 alineatul (1) din această directivă (Hotărârea din 3 octombrie 2019, Kiss și CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, punctul 49, precum și jurisprudența citată).

- 95 În speță, clauzele contractuale în discuție în litigiile principale, inserate în contracte de împrumut exprimate în monedă străină, prevăd că cele două plăți suportă un risc de schimb valutar, însă că riscul suportat de profesionist, în speță, instituția bancară, este plafonat, în timp ce cel suportat de consumator nu este. Aceste clauze fac ca riscul de schimb valutar să fie suportat de consumator în cazul unei deprecieri severe a monedei naționale în raport cu moneda străină.
- 96 În această privință, reiese din jurisprudența Curții că, în cadrul unor contracte de împrumut exprimate în monedă străină, precum cele în discuție în litigiile principale, instanța națională trebuie să evalueze, având în vedere ansamblul circumstanțelor din cauza principală și ținând seama în special de experiența și de cunoștințele profesionistului în ceea ce privește posibilele variații ale cursurilor de schimb valutar și riscurile inerente contractării unui împrumut exprimat în monedă străină, într-o primă etapă, posibila nerespectare a cerinței de bună-credință și, într-o a doua etapă, existența unui eventual dezechilibru semnificativ, în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 93/13 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 20 septembrie 2017, Andriuc și alții, C-186/16, EU:C:2017:703, punctul 56).
- 97 În ceea ce privește cerința de bună-credință, trebuie arătat, astfel cum reiese din al șaisprezecelea considerent al Directivei 93/13, că, în cadrul acestei aprecieri, trebuie să se țină cont printre altele de forța pozițiilor de negociere ale părților și de faptul de a ști dacă consumatorul a fost încurajat să își dea acordul pentru clauza în discuție.
- 98 În ceea ce privește aspectul dacă o clauză creează, în contradicție cu cerința de bună-credință, în detrimentul consumatorului, un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților la contract care decurg din acesta, instanța națională trebuie să verifice dacă profesionistul, acționând în mod corect și echitabil față de consumator, se putea aștepta în mod rezonabil ca acesta din urmă să accepte această clauză în urma unei negocieri individuale (a se vedea printre altele Hotărârea din 3 septembrie 2020, Profi Credit Polska, C-84/19, C-222/19 și C-252/19, EU:C:2020:631, punctul 93, precum și jurisprudența citată).
- 99 Prin urmare, pentru a aprecia dacă clauzele unui contract, precum cele în discuție în litigiile principale, creează în detrimentul consumatorului un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților la contractul de împrumut care conține aceste clauze, este necesar să se țină seama de ansamblul împrejurărilor de care împrumutătorul profesionist putea avea cunoștința la momentul încheierii acestui contract, ținând seama printre altele de experiența sa în ceea ce privește posibilele variații ale cursurilor de schimb valutar și de riscurile inerente contractării unui astfel de împrumut și care erau de natură să aibă repercusiuni asupra executării ulterioare a contractului, precum și asupra situației juridice a consumatorului.
- 100 Având în vedere cunoștințele și mijloacele superioare ale profesionistului pentru a anticipa riscul de schimb valutar, care se poate materializa în orice moment pe durata contractului, precum și riscul neplafonat referitor la variațiile cursurilor de schimb valutar pe care clauzele contractuale precum cele în discuție în litigiile principale îl pun în sarcina consumatorului, trebuie să se considere că astfel de clauze pot determina un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contractul de împrumut vizat, în detrimentul consumatorului.
- 101 Astfel, sub rezerva verificărilor a căror efectuare revine instanței de trimitere, clauzele contractuale în discuție în litigiile principale par să pună în sarcina consumatorului, în condițiile în care profesionistul nu a respectat cerința de transparentă față de acest consumator, un risc disproporționat în raport cu prestațiile primite și cu suma împrumutată, deoarece aplicarea acestor clauze are drept consecință faptul că consumatorul trebuie să suporte costul evoluției

cursurilor de schimb la termen. În funcție de această evoluție, acest consumator se poate afla într-o situație în care, pe de o parte, quantumul capitalului care este în continuare datorat în moneda de plată, în speță în euro, este considerabil mai mare decât suma împrumutată inițial și, pe de altă parte, ratele lunare plătite au acoperit aproape exclusiv doar dobânzile. Aceasta este situația în special în cazul în care această creștere a quantumului capitalului care este în continuare datorat în monedă națională nu este echilibrată de diferența dintre rata dobânzii în monedă străină și cea în monedă națională, precizându-se că existența unei astfel de diferențe constituie avantajul principal al unui împrumut exprimat în monedă străină pentru împrumutat.

- 102 În astfel de condiții, ținând seama printre altele de cerința de transparență care decurge din articolul 5 din Directiva 93/13, nu s-ar putea considera că profesionistul se putea aștepta în mod rezonabil, acționând în mod transparent față de consumator, ca acesta din urmă să accepte astfel de clauze în urma unei negocieri individuale (a se vedea prin analogie Hotărârea din 3 septembrie 2020, Profi Credit Polska, C-84/19, C-222/19 și C-252/19, EU:C:2020:631, punctul 96), aspect care trebuie verificat însă de instanța de trimitere.
- 103 Având în vedere ceea ce precedă, este necesar să se răspundă la a opta întrebare că articolul 3 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că clauzele unui contract de împrumut care prevăd că moneda străină este moneda de calcul și că euro este moneda de plată și care au ca efect plasarea riscului de schimb, fără ca acesta să fie plafonat, în sarcina împrumutatului pot crea un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contractul menționat, în detrimentul consumatorului, din moment ce profesionistul nu se putea aștepta în mod rezonabil, respectând cerința de transparență față de consumator, ca acesta din urmă să accepte, în urma unei negocieri individuale, un risc disproporționat de schimb valutar care rezultă din astfel de clauze.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 104 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

1) Articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii, citite în lumina principiului efectivității, trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale care supune formularea unei cereri de către un consumator:

- în vederea constatării caracterului abuziv al unei clauze care figurează într-un contract încheiat între un profesionist și acest consumator unui termen de prescripție;
- în vederea restituirii unor plăți nedatorate, efectuate în temeiul unor asemenea clauze abuzive, unui termen de prescripție de cinci ani, din moment ce acest termen începe să curgă la data acceptării ofertei de împrumut astfel încât consumatorul a putut să nu aibă cunoștință, la momentul respectiv, de toate drepturile sale care decurg din această directivă.

- 2) **Articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că clauzele contractului de împrumut care prevăd că moneda străină este moneda de calcul și că euro este moneda de plată și care au ca efect plasarea riscului de schimb valutar în sarcina împrumutatului intră sub incidența acestei dispoziții în cazul în care aceste clauze stabilesc un element esențial care caracterizează contractul menționat.**
- 3) **Articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că, în cadrul unui contract de împrumut exprimat în monedă străină, cerința de transparență a clauzelor acestui contract care prevăd că moneda străină este moneda de calcul și că euro este moneda de plată și care au ca efect plasarea riscului de schimb valutar în sarcina împrumutatului este îndeplinită în cazul în care profesionistul a furnizat consumatorului informații suficiente și exacte care îi permit unui consumator mediu, normal informat și suficient de atent și de avizat să înțeleagă funcționarea concretă a mecanismului financiar în discuție și să evalueze astfel riscul consecințelor economice negative, potențial semnificative, ale unor astfel de clauze asupra obligațiilor sale financiare pe toată durata acestui contract.**
- 4) **Directiva 93/13 trebuie interpretată în sensul că se opune ca sarcina probei caracterului clar și inteligibil al unei clauze contractuale, în sensul articolului 4 alineatul (2) din această directivă, să revină consumatorului.**
- 5) **Articolul 3 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că clauzele unui contract de împrumut care prevăd că moneda străină este moneda de calcul și că euro este moneda de plată și care au ca efect plasarea riscului de schimb valutar, fără ca acesta să fie plafonat, în sarcina împrumutatului pot crea un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contractul menționat, în detrimentul consumatorului, din moment ce profesionistul nu se putea aștepta în mod rezonabil, respectând cerința de transparență față de consumator, ca acesta din urmă să accepte, în urma unei negocieri individuale, un risc disproporționat de schimb valutar care rezultă din astfel de clauze.**

Semnături